

DOI: [10.58423/2786-6742/2025-9-159-174](https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-9-159-174)

УДК 657: 658.14: 330.3

Василь ГИК

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та аналізу
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

ORCID ID: [0000-0002-3008-9216](https://orcid.org/0000-0002-3008-9216)

Scopus Author ID: [57221983969](https://orcid.org/57221983969)

e-mail: vasiahyk@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСТЕРНИХ УТВОРЕНЬ

Анотація. Успішне функціонування сучасних кластерних утворень потребує удосконалення інформаційно-аналітичної системи та комплексу управлінських важелів, а також створення адекватної нормативно-правової бази, яка чітко регламентувала б правила гри (норми поведінки) та відповідальність за їх невиконання, ефективно врегульовувала договірні відносини та визначала порядок контролю. На сьогодні ще не сформовано якісного та системного підходу до обліково-інформаційного забезпечення процесу фінансування діяльності кластерів, яке дало б змогу інтенсифікувати темпи їх створення й розвитку та паралельно сприяло б мінімізації відповідних витрат всередині цих об'єднань. Метою статті є формування рекомендацій з обліку цільового фінансування кластерів для ефективного управління. У роботі визначено, що в Україні спостерігається самостійна модель формування фінансового капіталу кластерів із переважанням в структурі власних джерел (кошти його учасників) та частковим залученням коштів від різних фізичних та юридичних осіб. Однак, для забезпечення розширеного відтворення та ефективного функціонування необхідно диверсифікувати джерела фінансування, які можуть здійснюватися за рахунок залучення як бюджетних, так і позабюджетних коштів. Розглянуто сучасний стан і актуальні питання обліку фінансового забезпечення кластерів та окреслено напрями їх вирішення. Встановлено можливі джерела та форми фінансування кластерів та систему відображення інформації на субрахунках бухгалтерського обліку. Визначено, що для системи бухгалтерського обліку кластерів принциповим є поділ інших коштів цільового фінансування за призначенням. З цією метою запропоновано власний обліковий підхід, який передбачає попереднє створення додаткових аналітичних розрізів за рахунками, на яких ведеться облік інших коштів цільового фінансування: 4841 “Цільове фінансування діяльності кластера” та 4842 “Цільове фінансування проектів і програм кластера”. У свою чергу у межах цільового фінансування діяльності кластера запропоновано використовувати субрахунки третього порядку: 48411 “Членські внески”, на якому здійснювати облік регулярних внесків від учасників кластера та 48412 “Інші внески”, на якому здійснювати облік додаткових внесків, інших коштів фізичних і юридичних осіб.

Ключові слова: облік, фінансування, кластер, інтегровані структури, мережі, міжорганізаційні відносини.

JEL Classification: O32, P13, M41

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Absztrakt. A modern klaszterek sikeres működéséhez szükséges az információs és elemző rendszer, valamint az irányítási eszközök fejlesztése, továbbá olyan megfelelő jogi és szabályozási keret létrehozása, amely egyértelműen szabályozná a játékszabályokat (magatartási normákat) és a szabályok be nem tartásának felelősségét, hatékonyan szabályozná a szerződéses kapcsolatokat és meghatározná az ellenőrzés rendjét. Jelenleg még nem alakult ki minőségi és szisztematikus megközelítés a klaszterek tevékenységének finanszírozási folyamatának számviteli és információs biztosításához, amely lehetővé tenné a klaszterek létrehozásának és fejlődésének felgyorsítását, és ezzel párhuzamosan elősegítené a megfelelő költségek minimalizálását ezeken a szervezeteken belül. A cikk célja, hogy ajánlásokat fogalmazzon meg a klaszterek célzott finanszírozásának számviteli elszámolására az eredményes irányítás érdekében. A munkában megállapítást nyert, hogy Ukrajnában önálló modellje van a klaszterek pénzügyi tőkéjének képződésének, amelyben a saját források (a résztvevők pénzeszközei) dominálnak, és részben különböző természetes és jogi személyektől származó pénzeszközök is bevonásra kerülnek. Azonban a kiterjedt újratermelés és a hatékony működés biztosítása érdekében szükséges a finanszírozási források diverzifikálása, amely mind költségvetési, mind költségvetésen kívüli források bevonásával megvalósítható. Megvizsgálták a klaszterek pénzügyi biztosításának számviteli jelenlegi állapotát és aktuális kérdéseit, és felvázolták azok megoldásának irányait. Megállapították a klaszterek lehetséges finanszírozási forrásait és formáit, valamint az információk számviteli alszámlákon történő megjelenítésének rendszerét. Megállapítást nyert, hogy a klaszterek számviteli rendszerében alapvető fontosságú a célfinanszírozás egyéb forrásainak rendeltetés szerinti felosztása. E célból saját számviteli megközelítést javasoltak, amely előzetesen kiegészítő analitikai bontást ír elő azoknak a számláknak, amelyeken a célfinanszírozás egyéb forrásait könyvelik: 4841 „A klaszter tevékenységének célfinanszírozása” és 4842 „A klaszter projektjeinek és programjainak célfinanszírozása”. A klaszter tevékenységének célzott finanszírozása keretében pedig javasolták a harmadik rendű alszámlák használatát: 48411 „Tagsági hozzájárulások”, amelyen a klaszter résztvevőinek rendszeres hozzájárulásait kell elszámolni, és 48412 „Egyéb hozzájárulások”, amelyen a további hozzájárulásokat, valamint a természetes és jogi személyek egyéb forrásait kell elszámolni.

Kulcsszavak: számvitel, finanszírozás, klaszter, integrált struktúrák, hálózatok, szervezetek közötti kapcsolatok.

Abstract. The successful functioning of modern cluster formations requires improving the information and analytical system, refining the set of management tools, and creating an adequate regulatory framework that clearly defines the rules of conduct and responsibility for non-compliance, effectively regulates contractual relations, and sets out control procedures. To date, a high-quality and systematic approach to accounting and information support for financing cluster activities has not yet been developed. Such an approach would help accelerate the creation and development of clusters and simultaneously contribute to minimizing the corresponding costs within these associations. The purpose of the article is to formulate recommendations for accounting for targeted financing of clusters for effective management. The work determines that in Ukraine there is an independent model of formation of financial capital of clusters with a predominance in the structure of own sources (funds of its participants) and partial attraction of funds from various individuals and legal entities. However, to ensure expanded reproduction and effective functioning, it is necessary to diversify sources of financing, which can be carried out by attracting both budgetary and extra-budgetary funds. The current state and current issues of accounting for the financial support of clusters are considered and directions for their solution are outlined. Possible sources and forms of financing for clusters and a system for displaying information on accounting sub-accounts are established. It is determined that for the accounting system of clusters, the division of other funds of target financing by purpose is of fundamental importance. For this purpose, an own accounting approach is proposed, which involves the preliminary creation of additional analytical sections for accounts on which other funds of target financing are recorded: 4841 “Target financing of cluster activities” and 4842 “Target financing of cluster projects and programs”. In turn, within the framework of targeted financing of the cluster's activities, it is proposed to use third-order subaccounts: 48411 “Membership

contributions”, which will record regular contributions from cluster participants, and 48412 “Other contributions”, which will record additional contributions and other funds from individuals and legal entities.

Keywords: *accounting, financing, cluster, integrated structures, networks, interorganizational relations.*

Постановка проблеми. В умовах поглиблення інтеграції України з Європейським союзом для інноваційного розвитку національної економіки актуальною є проблема вдосконалення інфраструктури та організаційно-економічних механізмів, що сприятимуть реалізації потенціалу співробітництва. Традиційні інструменти її розвитку не відповідають в повній мірі новим умовам господарювання, викликам зовнішнього середовища та не дозволяють вирішити проблему конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку. Одним з дієвих механізмів стимулювання розвитку економіки регіонів є перехід до кластерної моделі. На сьогоднішній день кластер постає як організаційно-управлінська форма інтеграції й кооперації та засіб забезпечення конкурентоспроможності економічного розвитку регіонів [1, с. 27–33]. Формування та налагодження ефективної взаємодії потребує глибинного розуміння економічної сутності процесів кластеризації економіки України.

При посиленні конкурентної боротьби та поглибленні глобалізації ринкового простору все більш затребуваною стає така інноваційна модель об'єднання організацій як кластер. Як відомо, в сучасному розумінні останній є доволі складною соціальною системою, яка поєднує багато компонентів і характеризується масштабним спектром інформаційно-управлінських і виробничо-технологічних взаємозв'язків. В Україні, незважаючи на окремі спроби у вказаному напрямку, дотепер ще не сформовано якісного та системного підходу до обліково-інформаційного забезпечення функціонування кластерів, яке дало б змогу інтенсифікувати темпи їх створення й розвитку та паралельно сприяло б мінімізації відповідних витрат всередині цих об'єднань. Однією з основних причин такої ситуації є недостатнє обґрунтування на теоретичному рівні обліково-фінансових умов адаптації таких нових господарських об'єднань підприємницьких структур, як інноваційні кластери до специфічних реалій української економіки, що актуалізує поглиблене студіювання напрацювань з метою окреслення концептуальних засад створення ефективного фінансового механізму функціонування вказаного об'єднання [2, с. 36-48].

Важливе місце у формуванні єдиного загальноєвропейського підходу до кластерної політики займають окремі інститути фінансової підтримки. Варто зазначити, що у країнах ЄС кластерною політикою та розвитком інноваційних кластерних ініціатив займаються окремі організації: The European Cluster Observatory, Europe INNOVA, PRO INNO Europe, European Cluster Alliance. Маючи доступ до регіональних та кластерних баз даних The European Cluster Observatory проводить оцінку кластерних ініціатив та статистичний аналіз фінансових показників діяльності кластерів. The European Cluster Observatory

дозволила об'єднати інформацію про існуючі кластери, кластерні ініціативи та політики 36 країн Європи та класифікувати її за різними параметрами, включаючи економічні індикатори діяльності окремих регіонів та секторів економіки [3]. Крім збору інформації в рамках The European Cluster Observatory з 2009 по 2012 р. проводилося вироблення методології для відбору найкращих практик серед європейських кластерів – European Cluster Excellence Initiative (ECEI) [4]. Ключова мета ініціативи полягала в розробці методології бенчмаркінгу (порівняльного еталонного аналізу) таких організацій для покращення їхнього внутрішнього управління та процесу надання послуг. Після 2012 р. завдання ECEI перейшли до Європейського секретаріату кластерного аналізу (European Secretariat for Cluster Analysis) [5] та Європейського фонду висококласних кластерів (European Foundation for Cluster Excellence) [6], які продовжують здійснювати їх бенчмаркінг та на постійній основі проводити спеціальне навчання для керівників цими організаціями. З метою розвитку міжнародного співробітництва між ними було створено Європейську платформу кластерного співробітництва (European Cluster Collaboration Platform, ECCP) [7]. Понад 1000 зареєстрованих на платформі кластерних організацій з Європи та інших країн світу мають можливість зіставляти результати своєї діяльності з іншими, брати участь у спеціальних заходах, що дозволяють встановлювати взаємовигідні ділові зв'язки з необхідними партнерами та знаходити важливі точки перетину.

У сукупності, як зауважують деякі автори [8, с. 6-15; 9, с. 26-31], зазначені ініціативи та платформи охоплюють спектр інструментів, необхідних для координації кластерної політики та розвитку окремо взятих малих та середніх підприємств чи проектів – від збирання інформації до допомоги у виході європейських підприємств на світові ринки. Не всі організації збереглися у своєму первозданному вигляді, що говорить про еволюційний характер інститутів кластерного розвитку в Європейському Союзі та підходів до реалізації кластерної політики в цілому.

Одне з найбільш повних досліджень європейських кластерних ініціатив (використовувались дані 356 кластерних організацій 50 країн світу) було наведено у The Cluster Initiative Greenbook 2.0 [10], особливу увагу в якому приділено питанням організації, управління та фінансування кластерних утворень.

У повідомленні про новий довгостроковий бюджетний цикл ЄС (2021-2027 рр.) у рамках програми “Єдиний ринок” кластери згадуються як стратегічний інструмент для підтримки конкурентоспроможності та масштабування малого та середнього підприємництва, оскільки формують більш сприятливе середовище для підприємницької діяльності. Загальний, пропонований до затвердження обсяг фінансування програми “Єдиний ринок” складає 4 млрд. євро, з яких 1 млрд. євро буде спрямовано на програму COSME, яка використовується у тому числі для фінансування інститутів розвитку [11].

Враховуючи досвід європейських країн в Україні все більша кількість підприємств проходять стадію неформальної кластеризації. Через те, виникає

об'єктивна необхідність розвитку інформаційного забезпечення управління кластером, що потребує суттєвого перегляду ролі та значення системи бухгалтерського обліку як дієвого чинника задоволення інформаційних потреб. Бухгалтерський облік фінансування діяльності кластеру відноситься до найбільш проблемних ділянок, оскільки це пов'язано з використанням рахунків цільового фінансування та цільових надходжень. Методика обліку цільового фінансування кластера вважається недостатньо розробленою, а тому виникає необхідність її формування для подальшої адаптації в облікову практику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансового забезпечення діяльності кластерів становлять суспільний інтерес серед вітчизняних та зарубіжних науковців та є широко досліджуваними. На важливості мережевої взаємодії в контексті економічного та інноваційного розвитку наголошувала Каменських М. [12, с. 510-515]. На основі теорії регіональної взаємодії мережі, автором створено теоретико-математичну модель, що відображає вплив кластерної взаємодії на рівень фінансово-економічного розвитку. Науково-методичний підхід формування та використання фінансового капіталу кластерів на базі економіко-математичного моделювання представлено у праці Буснюк С.В. [13]. На думку автора побудові моделі оптимізації формування фінансового капіталу кластера повинен передувати розрахунок та обґрунтування його оптимальної структури.

Окремі автори досліджували склад та структуру джерел фінансування кластера. Так, Кропельницька С.О., Вусатицька М.П. [14, с. 37-40] джерела фінансування кластерного розвитку поділяють на дві групи: за рахунок державних фондів (державна програма допомоги кластерів) та приватних джерел (внески учасників, доходи від послуг, венчурний капітал, пайові інвестиційні фонди, спонсорство). Андреев М.А. [15, с. 50-54] зазначає, що джерелами фінансового забезпечення розробки інтелектуальних кластерів можуть бути власні, позикові та залучені ресурси. Стрельник М.М. [16, с. 155-165] здійснив найбільш систематизований перелік доступних джерел фінансування кластеру та його учасників, які необхідно враховувати з метою забезпечення необхідного грошового потоку. Алексеев І.В., Мазур А.В., Желізняк Р.Й [17, с. 328-335] виокремили підхід використання податкових пільг для членів кластеру з метою стимулювання інноваційної діяльності. У якості джерела фінансування запропоновано формувати фонд НТПВ (STPP).

У багатьох країнах фінансування кластерів здійснюється за допомогою спеціальних програм, що розробляються на національному рівні. Деякі країни включають підтримку кластерів в інші програми, наприклад, у програму підтримки малого та середнього підприємництва. Істотною особливістю усіх програм, як пишуть автори [8, с. 6-15; 9, с. 26-31], є принцип співфінансування всіх ключових витрат з боку приватного бізнесу, при цьому частка державних та регіональних коштів становить від 50 % до 90 %. Реалізацію програм підтримки кластерних проектів здійснюють міністерства або агентства/організації, створені при міністерстві, при цьому, кластерна політика реалізується на 4 рівнях: наднаціональному, національному, регіональному та локальному

(муніципальному). Зарубіжний досвід свідчить, що найефективнішим є метод співфінансування кластерних проектів, коли залучається кілька джерел.

Дослідники Бургер П., Баумол Е., Виростова Е. [18, с. 485-504] провели унікальне дослідження структури фінансування Європейських та Північноамериканських кластерів. У результаті незалежного опитування було зібрано дані від 167 об'єднань. У обох регіонах частка державних та приватних джерел становила приблизно 43 % та 57 %. У Європейських кластерах домінують бюджетні кошти, виділені з Європейського Союзу (24.29%), а для американських кластерів найбільшу частку займали фінансування з державного (26.25%) та місцевого (10%) бюджетів. Кергель Х., Кекер Г. М., Нергер М., Зіглер О. [19] досліджували фінансові джерела управління кластерами країн Європейського союзу загалом та країн Дунайського регіону зокрема. Автори пишуть, що загальний бюджет кластера розподіляється між такими категоріями: державне фінансування, дохід, отриманий від платних послуг, членські внески, а також інші приватні джерела, такі як приватні фонди чи пожертви.

Таким чином, не применшуючи цінності доробку вищезгаданих науковців, слід визнати, що у роботах наведені загально-управлінські підходи, у той час як організація та методика бухгалтерського обліку фінансування кластера супроводжуються певними проблемами, зумовленими у т.ч. недостатньою регламентацією чинного законодавства та потребують удосконалення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є виявлення основних проблемних питань обліку цільового фінансування кластерів та розроблення рекомендацій щодо їх вирішення для ефективного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова (економічна) зацікавленість підприємств до створення кластерних структур, обумовлена наявністю наступних факторів: обмеженість власних ресурсів, які можуть бути спрямовані на розвиток діяльності; можливість зниження ризиків підприємницької діяльності внаслідок їхнього розподілу між учасниками кластера; перспективи залучення додаткових інвестицій у бізнес; зниження витрат за рахунок розширення масштабів виробництва та внаслідок ефекту спеціалізації (економія, що виникає внаслідок неподільності виробництва та технологічної економії при зосередженні матеріальних та трудових ресурсів на конкретному виді діяльності); можливості підвищення стабільності та розвитку господарської діяльності.

Фінансове забезпечення необхідно розглядати як систему всіх можливих джерел економічного зростання діяльності кластерних структур. Головне завдання бухгалтерського обліку фінансового забезпечення повинне полягати у виконанні кількох функцій – забезпечення інформацією процесу формування фінансових ресурсів та їх ефективного використання.

У структурі витрат на формування та розвиток діяльності кластеру можна виділити витрати на створення кластера (забезпечення організаційних взаємодій, координація діяльності, розробка і узгодження необхідної документації тощо), витрати на розвиток інфраструктури кластера та підтримання її функціонування

і витрати на реалізацію конкретного проекту кластера [20, с. 497-503]. При цьому характерною рисою даних вкладень є те, що їх мета полягає не в максимізації прибутку, а в збільшенні вартості кластерної структури за допомогою створення і розвитку конкурентоспроможного продукту.

Традиційно у бухгалтерському обліку до складу фінансового забезпечення відносять власні і залучені кошти, а також бюджетне фінансування. Проте, перелік джерел фінансування у кластерних структурах є дещо ширшим, оскільки включає також і небюджетне або венчурне фінансування (табл. 1).

Таблиця 1.

Характеристика та відображення в обліку джерел фінансування діяльності кластерних утворень

Джерело фінансування	Форма фінансування	Відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку
1	2	3
Власні кошти	Вступні та членські внески	Субрахунок 484 “Інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень”
Залучені кошти	Довго- та короткострокові кредити банку	Субрахунок 501 “Довгострокові кредити банків у національній валюті”, 601 “Короткострокові кредити банків у національній валюті”
Кошти, виділені з місцевого або державного бюджетів	Асигнування з бюджету, гранти	Субрахунок 482 “Кошти з бюджету та державних цільових фондів”
Небюджетне або венчурне фінансування	Краудфандинг (публічне фінансування)	Субрахунок 484 “Інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень”

Джерело: запропоновано автором

На даний час економічні кластери в Україні фінансуються переважно за рахунок власних коштів їх учасників (оплата обов’язкових вступних та членських внесків). Вступні внески сплачуються при вступі в члени організації, членські внески як грошовий неповоротний внесок, який періодично сплачується членом об’єднання для забезпечення поточної діяльності кластера. Розмір та порядок сплати внесків, як правило, визначають у внутрішніх регламентних документах (наприклад, у Асоціації “Львівський кластер інформаційних технологій та бізнес-послуг” (Львівський ІТ-кластер) розроблено Положення про членські внески) [21, с. 149-155].

Для розмежувати фінансування за видами членських внесків Височан О.С., Височан О.О. [22, с. 31] пропонують відкриття окремих аналітичних рахунків: 4841 “Основні (регулярні) членські внески” та 4842 “Додаткові членські внески”, використання яких вважаємо можливим також і для кластерних структур.

Залучення коштів комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ для фінансування кластерних ініціатив ускладнюється тим, що вони здійснюють проектне фінансування, тобто передбачається, що вкладення будуть спрямовані на реалізацію проекту. Проблема залучення позикових джерел

обумовлюється тим, що фінансування та реалізація інноваційного кластерного проекту починається “з нуля”, тобто існує високий рівень фінансового ризику. Як справедливо зазначає Капліна А.В. особливістю фінансової підтримки кластерних ініціатив є те, що дані інвестиції не є реальними і не можуть бути розглянуті як інвестиційний кредит, оскільки їхня мета – інформаційно-організаційна підтримка процесів кластероутворення. З погляду інвестора ці інвестиції є найбільш ризикованими, оскільки дуже важко визначити життєздатність кластерної ініціативи та розрахувати її комерційну значимість. Відтак банк немає економічних стимулів до так званого “достартового фінансування” [23, с. 141]. Для відображення в обліку залучених коштів для фінансування кластерів використовуються рахунки класу 5 “Довгострокові зобов’язання” та 6 “Поточні зобов’язання”.

Одним із важливих джерел фінансування кластера можуть бути державні надходження. Проте, варто констатувати, що належної державної фінансової підтримки кластерних ініціатив в Україні протягом останніх років не спостерігається. Вирішенням проблеми є впровадження системної державної підтримки кластерів, яка дозволила б повною мірою використати їх потенціал для розвитку національної економіки.

Для обліку цільового фінансування інноваційних проектів з державного бюджету та з інших джерел Кучеренко Т.Є., Ратушна О.П., Мельник Л.Ю. [24, с. 38] запропонували виокремити субрахунки 485 “Цільове фінансування інноваційних проектів з бюджету” (державного, регіонального, місцевого) та 486 “Цільове фінансування інноваційних проектів за рахунок юридичних і фізичних осіб” (“бізнес ангели”, фізичні особи учасники краудфандингової платформи тощо). Однак, на нашу думку, запровадження додаткових субрахунків є недоцільним, оскільки вони дублюють функціональне призначення субрахунків 482 “Кошти з бюджету та державних цільових фондів” та 484 “Інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень”.

Як зазначає Мінаков О.В. підприємства-учасники технопарків можуть отримувати цільове фінансування. У цьому випадку автор пропонує облік цільових коштів вести на окремих субрахунках до рахунку 48 “Цільове фінансування і цільові надходження”: 481 “Цільові надходження від технопарку”; 482 “Цільове фінансування учасника технопарку (прибуток)”; 483 “Цільове фінансування учасника технопарку (ПДВ)”. На субрахунках 482 “Цільове фінансування учасника технопарку (прибуток)” і 483 “Цільове фінансування учасника технопарку (ПДВ)” відображають 50 % сум ПДВ та податку на прибуток, що належать учасникам технопарку, які мають перерахувати їх на свої спеціальні рахунки [25, с. 25].

На нашу думку, цільові надходження для фінансування з боку держави кластерних структур можуть передбачатися:

1) на реалізацію інноваційних проектів. У такому випадку отримане цільове фінансування визнається доходом протягом того періоду, у якому були здійснені витрати, пов’язані з виконанням умов цільового фінансування. Тобто,

надходження, передбачені бюджетною цільовою програмою, кластер отримує з вимогою використати їх на конкретні господарські потреби.

2) у вигляді компенсації відсоткової ставки за залученим кредитом (фінансова підтримка, шляхом здешевлення кредитів). Такий різновид державної підтримки може полягати в компенсації нарахованих і сплачених у поточному році відсотків за користування кредитами.

Типові проведення та кореспонденцію рахунків з обліку державного фінансування наведемо у табл. 2.

Таблиця 2

**Кореспонденція рахунків з обліку державного фінансування
в кластерних утвореннях**

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	2	3
<i>Цільове фінансування на реалізацію інноваційних проектів</i>		
Отримано цільове фінансування з бюджету на спеціальний рахунок	313 "Інші рахунки в банку в національній валюті"	482 "Кошти з бюджету та державних цільових фондів"
Відображено витрати від цільового фінансування	92 "Адміністративні витрати"	661 "Розрахунки за заробітною платою", 651 "За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування", 685 "Розрахунки з іншими кредиторами"
Відображено доходи від цільового фінансування у розмірі здійснених витрат	482 "Кошти з бюджету та державних цільових фондів"	718 "Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів"
<i>Цільове фінансування на компенсацію відсоткової ставки за залученим кредитом</i>		
Отримано коротко- або довгостроковий кредит банку	311 "Рахунки в банках"	501 "Довгострокові кредити банків у національній валюті", 601 "Короткострокові кредити банків у національній валюті"
Відображено та сплачено нараховані відсотки за користування кредитом	951 "Відсотки за кредит"	684 "Розрахунки за нарахованими відсотками"
	684 "Розрахунки за нарахованими відсотками"	311 "Рахунки в банках"
Погашено коротко- або довгостроковий кредит банку	501 "Довгострокові кредити банків у національній валюті", 601 "Короткострокові кредити банків у національній валюті"	311 "Рахунки в банках"
Отримано на поточний рахунок компенсацію відсоткової ставки за банківським кредитом	311 "Рахунки в банках"	482 "Кошти з бюджету та державних цільових фондів"
	482 "Кошти з бюджету та державних цільових фондів"	718 "Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів"

Джерело: запропоновано автором

Потенційним варіантом фінансування у партнерських відносинах у межах кластера є можливість обопільного пільгового кредитування, яке дозволить його учасникам застосовувати механізми взаємного кредитування на пільгових умовах або узагалі безвідсотково. Саме формування культури взаємної довіри та взаєморозуміння є одним із найважливіших результатів фінансової взаємодії суб'єктів господарювання у рамках кластера.

Одним із ключових завдань кластера є активізація співпраці із венчурними компаніями для розширення доступу до фінансового капіталу. Проте, система венчурного інвестування в Україні перебуває у процесі свого становлення. Основними суб'єктами венчурного фінансування діяльності кластерів можуть виступати компанії з управління активами (КУА) та інститути спільного інвестування (ІСІ).

Мішура В.Б., Володченко В.В. пишуть, що характерною рисою венчурного фінансування є те, що інвестор практично ніколи не прагне придбати контрольний пакет акцій компанії, в яку інвестує, чим принципово відрізняється від “стратегічного інвестора” або “партнера”. Вкладаючи кошти у венчурні підприємства, інвестори бажають збільшити свій капітал не менш чим в 5-10 разів за 5-7 років. Таким чином, венчурний інвестор перетворюється у власника пакета акцій, що користуються попитом на фондовій біржі, і може одержати дохід за рахунок продажу своїх акцій на суму, яка істотно перевищує обсяг спочатку вкладених коштів [26, с. 191].

За даними дослідження української ІТ-галузі від команд AIN.UA, Molfar та N1 investment fund [27] за період 2000-2023 рр. українські ІТ-компанії взяли участь у 1868 публічно відомих угодах венчурного фінансування. У 2022 р., перший рік повномасштабного вторгнення рф в Україну, було укладено 98 інвестиційних угод (ангели, early stage, later stage та private equity) на загальну суму \$613 млн., що значно менше ніж в довоєнний 2021 р. (134 угоди на загальну суму \$943). Таким чином, зважаючи на зазначені події, на даний час відсутня зацікавленість з боку інвесторів вкладати кошти у високо ризиковані інноваційні проекти, на відміну від зарубіжних країн (Корея, Японія, Китай, Німеччина), де кошти підприємницького сектора, а не держави, є основними джерелами фінансування. Особливою рисою венчурного інвестування є його використання у багатьох країнах світу для прямого фінансування інноваційних підприємств.

При формуванні кластера особливе значення може мати створення внутрішнього венчура, основним завданням якого буде фінансування інноваційних розробок. Беручи до уваги те, що в структуру кластера можуть входити науково-дослідні установи, значимість венчурного фінансування проектів інноваційного розвитку стає більш актуальним. Зазначимо, що на практиці відсутня чітка методика з відображення в обліку венчурного фінансування, проте окремі пропозиції в науковій літературі присутні. Так, Яковець Г.Ю. [28, с. 460] запропонувала використовувати субрахунок 485 “Цільове фінансування в рамках венчурного фінансування” з їх деталізацією за етапами венчурного фінансування.

Розвиток та поширення інформаційних ресурсів сприяв використанню ще одного небюджетного джерела фінансування кластерів – краудфандингу (“crowd” у перекладі означає гурт, юрба; “funding” – фінансування). Зазначимо, що в Україні до цього виду фінансування ставляться з великою долею скепсису, проте він активно розвивається та простежується позитивний досвід збору коштів на стартапи та інші інноваційні заходи. Українські краудфандингові платформи (Спільнокошт, GoFundEd, KickStarter, Indiegogo та інші) можна активно розглядати у якості потенційних джерел залучення коштів для фінансування кластерних ініціатив.

Досліджуючи інші джерела фінансування кластерних ініціатив Капліна А.В. [20, с. 141] звертає увагу на велику їхню варіативність та можливість застосування. Автор серед інших виділяє такі форми фінансування:

- субконтрактинг – оскільки підприємства, що входять до структури кластера, є частиною загальної підприємницької мережі, передбачається можливість налагодження горизонтального співробітництва та співфінансування на основі спільності застосовуваних технологій.

- франчайзинг – перевага цієї форми взаємодії полягає у можливості поєднати фінансовий капітал та нематеріальні активи великих компаній з підприємницькою ініціативою малого бізнесу.

- аутсорсинг – передбачає передачу частини операцій з невеликою доданою вартістю великою компанією іншим фірмам, що сприяє діловій діяльності та створює переваги кластеру.

- факторинг – дозволяє фінансувати оборотний капітал підприємства, а також забезпечити покриття кредитного, інфляційного та інших ризиків. Використання договору факторингу у межах взаємодії суб'єктів кластера дозволяє з урахуванням прискорення обороту капіталу підвищити частку його продуктивної частини, отже, сприяє збільшенню доходності.

Наведені вище форми фінансування, на наш погляд, мають дискусійний характер – їх важко назвати джерелами фінансування, оскільки вони скоріше відображають формальні зв'язки та відносини, що виникають у рамках кластерної моделі співробітництва та формують сферу реалізації інноваційних ідей на базі відносин кооперації та спеціалізації.

Провівши аналіз наукової літератури пропонуємо власний обліковий підхід, який передбачає попереднє створення додаткових аналітичних розрізів за рахунками, на яких ведеться облік інших коштів цільового фінансування (табл. 3).

Для облікової системи кластерних структур принциповим є поділ інших коштів цільового фінансування за призначенням. У зв'язку з цим, пропонуємо виділяти субрахунки: 4841 “Цільове фінансування діяльності кластера” та 4842 “Цільове фінансування проектів і програм кластера”.

Для отримання детальнішої інформації про цільове фінансування діяльності кластера доцільним, на нашу думку, є використання субрахунків третього порядку: 48411 “Членські внески” (ведеться облік регулярних внесків від

учасників кластера) та 48412 “Інші внески” (ведеться облік додаткових внесків, благодійних пожертвувань, інших коштів фізичних і юридичних осіб).

Таблиця 3

Фрагмент робочого плану рахунків з обліку інших коштів цільового фінансування в кластерних утвореннях

Субрахунок першого порядку		Субрахунки другого порядку		Субрахунки третього порядку	
код	назва	код	назва	код	назва
484	“Інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень”	4841	“Цільове фінансування діяльності кластера”	48411	“Членські внески”
				48412	“Інші внески”
		4842	“Цільове фінансування проектів і програм кластера”		

Джерело: запропоновано автором

Типові проведення та кореспонденція рахунків з обліку інших коштів цільового фінансування кластерних структур наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Кореспонденція рахунків з обліку нарахування та отримання інших коштів цільового фінансування в кластерних утвореннях

Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3
<i>Нарахування і отримання членських внесків у повній сумі</i>		
Встановлено заборгованість за нарахованими членськими внесками	377 “Розрахунки з іншими дебіторами”	48411 “Членські внески”
Відображено надходження внесків на поточний рахунок	311 “Рахунки в банках”	377 “Розрахунки з іншими дебіторами”
<i>Нарахування і отримання членських внесків, отриманих авансом</i>		
Відображено надходження членських внесків на поточний рахунок	311 “Рахунки в банках”	69 “Доходи майбутніх періодів”
Встановлено заборгованість за нарахованими внесками	377 “Розрахунки з іншими дебіторами”	48411 “Членські внески”
Списано частину заборгованості за нарахованими внесками	69 “Доходи майбутніх періодів”	377 “Розрахунки з іншими дебіторами”
<i>Нарахування і отримання інших внесків</i>		
Відображено надходження благодійних коштів на поточний рахунок	311 “Рахунки в банках”	48412 “Інші внески”
<i>Списання отриманих внесків</i>		
Нараховано дохід у сумі визнаних витрат, які пов’язані з виконанням умов використання внесків	48411 “Членські внески”, 48412 “Інші внески”	718 “Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів”

Джерело: запропоновано автором

Використання запропонованих субрахунків створюватиме можливості для отримання аналітичних даних про інші кошти цільового фінансування та внутрішнього контролю за його раціональним використанням.

Висновки. Таким чином, для економічного розвитку кластерів важливим є визначення найбільш оптимальної структури джерел фінансування діяльності та проектів (заходів, програм). Як показали результати дослідження основним джерелом фінансування кластера є власні та залучені кошти (благодійна та інша цільова допомога). Основною метою діяльності кластеру не є отримання прибутку, тому обов'язковою умовою є використання надходжень виключно для фінансування витрат на своє утримання, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених установчими документами.

Облік фінансового забезпечення повинен розглядатися як своєрідна система всіх можливих джерел економічного зростання кластера. Ключове завдання бухгалтерського обліку фінансового забезпечення кластерних структур полягає у відображенні інформації про надходження (отримання) та використання власних фінансових ресурсів і залучення необхідного обсягу додаткових фінансових ресурсів.

У результаті опрацювання наукової літератури та практичного досвіду автором розкрито можливі джерела та форми фінансування кластерів та систему відображення інформації на субрахунках бухгалтерського обліку. Визначено, що для цілей бухгалтерського обліку принциповим є класифікація інших коштів цільового фінансування за призначенням. Автором сформовано та запропоновано обліковий варіант, відповідно до якого створюються додаткові аналітичні розрізи за рахунками, на яких ведеться облік інших коштів цільового фінансування: 4841 "Цільове фінансування діяльності кластера" та 4842 "Цільове фінансування проектів і програм кластера". Застосування наведених пропозицій сприятиме отриманню підвищеного рівня обґрунтованості управлінських рішень щодо фінансування діяльності кластерів та можливості реалізації діяльності в межах забезпечення стійкого розвитку.

Список використаних джерел

1. Гик В.В. Особливості кластера як організаційно-системного інституту та їх вплив на побудову бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. 3(44). С. 27–33. [https://doi.org/10.26642/pbo-2019-3\(44\)-27-33](https://doi.org/10.26642/pbo-2019-3(44)-27-33)
2. Карапетян Е., Квасовський О. Генезис та еволюція концепції промислових кластерів. *Вісник Тернопільського національного університету*. 2014. № 1. С. 36-48.
3. European Cluster Observatory. URL: <https://clustercollaboration.eu/tags/european-cluster-observatory> (дата звернення: 14.07.2024).
4. European Cluster Excellence Initiative. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/cluster-policy/european-clusters-excellence_en. (дата звернення: 14.07.2024).
5. The European Secretariat for Cluster Analysis (ESCA). URL: <https://www.cluster-analysis.org> (дата звернення: 14.07.2024)
6. European Foundation for Cluster Excellence. URL: <https://clustercollaboration.eu/tags/european-foundation-cluster-excellence> (дата звернення: 14.07.2024).

7. The European Cluster Collaboration Platform (ECCP) URL: <https://clustercollaboration.eu> (дата звернення: 14.07.2024).
8. Васильченко А. О., Димченко О. В. Аналіз економічної думки в розрізі передумов розвитку кластерних формувань у працях зарубіжних вчених. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2021. № 1 (30). С. 6–15. <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2021-1-30-1>
9. Ушкаренко Ю. В., Чмут А.В., Синякова К.М. Креативні кластери як форма кооперації в креативних індустріях європейського союзу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. №36. С. 26-31. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-36-4>
10. The Cluster Initiative Greenbook 2.0 URL: <https://www.clusterportal-bw.de/downloads/publikation/Publikationen/download/dokument/the-cluster-initiative-greenbook-20/> (дата звернення: 14.07.2024).
11. Smart Guide to cluster policy monitoring and evaluation: Report for European Commission project: European Observatory for Clusters and Industrial Change. European Commission. <https://doi.org/10.2826/519400>
12. Kamenskikh M. Assessment of cluster and network collaboration influence on regional economy. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2018. v. 9. n. 2. pp. 510-515, [https://doi.org/10.14505/jarle.v9 2\(32\).15](https://doi.org/10.14505/jarle.v9 2(32).15)
13. Буснюк С.В. Formation of an optimal structure and management system of a cluster. *Problems of economics and management*. 2014. №1 (29). С. 17-23.
14. Kropelnyska S.O., Vusatytska M.P. Institutional and financial support for regional innovation development based on cluster approach. *Economic Annals-XXI*. 2015. 3-4(2). pp. 37-40.
15. Андреев М.А. Фінансове забезпечення розробки інтелектуальних кластерів як інструмент впровадження наукоємних технологій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 20. 50-54. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2018.20.50>
16. Стрельник М.М. Sources of financing of the cluster and its participants. *Bulletin of the Altai Academy of Economics and Law*. 2020. №9. 155-165.
17. Aliksieiev I.V., Mazur A.V., Zhelizniak R.Yo. The cluster of innovation activity tax incitement: formation and financing. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2017. Vol. 1. № 22. 328-335. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i22.110048>
18. Burger P., Baumöhl E., Výrostová E. Funding structure of the European and North American clusters: results from an independent questionnaire. *Ekonomický časopis*. 2017. 65. č. 6. 485-504.
19. Kergel H., Köcker G. M., Nerger M., Ziegler O. Cluster management excellence in the Danube region. 2018. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16257.35683>
20. Vysochan, O., Hyk, V., Vysochan, O. Accounting support of financing IT-clusters activity in Ukraine. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2020. 42(4). pp. 497–503. <https://doi.org/10.15544/mts.2020.51>
21. Vysochan, O., Hyk, V., Vysochan, O., Yasinska, A. Methodological basis of formation of strategic management accounting in IT-cluster. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. 4(39). pp. 149–155. <https://doi.org/10.18371/v4i39.241303>
22. Височан О.С., Височан О.О. Особливості бухгалтерського обліку у політичних партіях: облік членських внесків. *Облік і фінанси*. 2018. № 1 (79). 28-33.
23. Kaplina A.V. Financing of cluster projects: potential of non-governmental financial resources of the territory. *Financial research*. 2013. № 4. С. 137-151.
24. Kucherenko T.Ye., Ratushna O.P., Melnyk L.Yu. Accounting for financing of the enterprise's innovation activities. *Accounting and finance*. 2019. № 1 (83). pp. 35-43. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-35-43](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-35-43)
25. Мінаков О. В. Облік інноваційної діяльності на підприємствах-учасниках технопарку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2005. № 5. С. 24-27.
26. Мішура В. Б., Володченко В. В. Перспективи розвитку ІТ-кластерів в Україні на основі венчурного фінансування. *Вісник економічної науки України*. 2019. №2. С. 190-195. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).190-195](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).190-195)

27. Аналітика в українському IT. URL: <https://ain.ua/2023/11/28/cyfry-doslidzhennya-ain-ua/> (дата звернення: 14.07.2024).
28. Яковець Г.Ю. Розвиток механізму венчурного фінансування в Україні: обліково-економічний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2014. № 3 (30). С. 459-465.

References

1. Hyk V.V. Osoblyvosti klastera yak orhanizatsiino-systemnoho instytutu ta yikh vplyv na pobudovu bukhhalterskoho obliku. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*. 2019. 3(44). pp. 27–33. URL: [https://doi.org/10.26642/pbo-2019-3\(44\)-27-33](https://doi.org/10.26642/pbo-2019-3(44)-27-33) [Peculiarities of the cluster as an organizational and systemic institution and their influence on the construction of accounting] [in Ukrainian].
2. Karapetyan E., Kvasovsky O. Henezys ta evoliutsiia kontseptsii promyslovykh klasteriv. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho universytetu*. 2014. № 1. pp. 36-48 [Genesis and evolution of the concept of industrial clusters] [in Ukrainian].
3. European Cluster Observatory. URL: <https://clustercollaboration.eu/tags/european-cluster-observatory> (дата звернення: 14.07.2024).
4. European Cluster Excellence Initiative. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/cluster-policy/european-clusters-excellence_en. (date of application: 14.07.2024).
5. The European Secretariat for Cluster Analysis (ESCA). URL: <https://www.cluster-analysis.org> (date of application: 14.07.2024)
6. European Foundation for Cluster Excellence. URL: <https://clustercollaboration.eu/tags/european-foundation-cluster-excellence> (date of application: 14.07.2024).
7. The European Cluster Collaboration Platform (ECCP) URL: <https://clustercollaboration.eu> (date of application: 14.07.2024).
8. Vasylenko A. O., Dymchenko O. V. Analiz ekonomichnoi dumky v rozrizi peredumov rozvytku klasternykh formuvan u pratsiakh zarubizhnykh vchenykh. *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*. 2021. № 1 (30). pp. 6–15. <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2021-1-30-1> [Analysis of economic thought in terms of the prerequisites for the development of cluster formations in the works of foreign scientists] [in Ukrainian]
9. Ushkarenko Yu.V., Chmut A.V., Sinyakova K.M. Kreatyvni klastery yak forma kooperatsii v kreatyvnykh industriiakh yevropeiskoho soiuzu. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2019. №36. pp. 26-31. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-36-4> [Creative clusters as a form of cooperation in the creative industries of the European Union] [in Ukrainian]
10. The Cluster Initiative Greenbook 2.0 URL: <https://www.clusterportal-bw.de/downloads/publikation/Publikationen/download/dokument/the-cluster-initiative-greenbook-20/> (date of application: 14.07.2024).
11. Smart Guide to cluster policy monitoring and evaluation: Report for European Commission project: European Observatory for Clusters and Industrial Change. European Commission. <https://doi.org/10.2826/519400>
12. Kamenskikh M. Assessment of cluster and network collaboration influence on regional economy. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2018. v. 9. n. 2. pp. 510-515, [https://doi.org/10.14505/jarle.v9 2\(32\).15](https://doi.org/10.14505/jarle.v9 2(32).15)
13. Busnyuk S.V. Formation of an optimal structure and management system of a cluster. *Problems of economics and management*. 2014. №1 (29). pp. 17-23.
14. Kropelnytska S.O., Vusyatytska M.P. Institutional and financial support for regional innovation development based on cluster approach. *Economic Annals-XXI*. 2015. 3-4(2). pp. 37-40.
15. Andreev M.A. Finansove zabezpechennia rozrobky intelektualnykh klasteriv yak instrument vprovadzhennia naukoiemnykh tekhnolohii. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2018. № 20. pp. 50-54. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2018.20.50> [Financial support for the development of

- intellectual clusters as a tool for the implementation of knowledge-intensive technologies] [in Ukrainian]
16. Strelnyk M.M. Sources of financing of the cluster and its participants. *Bulletin of the Altai Academy of Economics and Law*. 2020. №9. pp. 155-165.
 17. Aliksieiev I.V., Mazur A.V., Zhelizniak R.Yo. The cluster of innovation activity tax incitement: formation and financing. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2017. Vol. 1. № 22. pp. 328-335. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i22.110048>
 18. Burger P., Baumöhl E., Výrostová E. Funding structure of the European and North American clusters: results from an independent questionnaire. *Ekonomický časopis*. 2017. 65. č. 6. pp. 485-504.
 19. Kergel H., Köcker G. M., Nerger M., Ziegler O. Cluster management excellence in the Danube region. 2018. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16257.35683>
 20. Vysochan, O., Hyk, V., Vysochan, O. Accounting support of financing IT-clusters activity in Ukraine. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2020. 42(4). pp. 497–503. <https://doi.org/10.15544/mts.2020.51>
 21. Vysochan, O., Hyk, V., Vysochan, O., Yasinska, A. Methodological basis of formation of strategic management accounting in IT-cluster. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. 4(39). pp. 149–155. <https://doi.org/10.18371/v4i39.241303>
 22. Vysochan O.S., Vysochan O.O. Osoblyvosti bukhholderskoho obliku u politychnykh partiiah: oblik chlenskykh vneskiv. *Oblik i finansy*. 2018. № 1 (79). pp.28-33. [Peculiarities of accounting in political parties: accounting for membership fees] [in Ukrainian]
 23. Kaplina A.V. Financing of cluster projects: potential of non-governmental financial resources of the territory. *Financial research*. 2013. № 4. C. 137-151.
 24. Kucherenko T.Ye., Ratushna O.P., Melnyk L.Yu. Accounting for financing of the enterprise's innovation activities. *Accounting and finance*. 2019. № 1 (83). pp. 35-43. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-35-43](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-35-43)
 25. Minakov O. V. Oblik innovatsiinoi diialnosti na pidpriemstvakh-uchasnykakh tekhnoparku. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*. 2005. № 5. pp. 24-27. [Accounting for innovation activities at enterprises participating in the technopark] [in Ukrainian]
 26. Mishura V. B., Volodchenko V. V. Perspektyvy rozvytku IT-klasteriv v Ukraini na osnovi venchurnoho finansuvannia. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. 2019. №2. pp. 190-195. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).190-195](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).190-195) [Prospects for the development of IT clusters in Ukraine based on venture financing] [in Ukrainian]
 27. Analytics in Ukrainian IT. URL: <https://ain.ua/2023/11/28/cyfyry-doslidzhennya-ain-ua/> (дата звернення: 14.07.2024).
 28. Yakovets G.Yu. Rozvytok mekhanizmu venchurnoho finansuvannia v Ukraini: oblikovo-ekonomichnyi aspekt. *Problemy teorii ta metodolohii bukhholderskoho obliku, kontroliu i analizu*. 2014. № 3 (30). pp. 459-465. [Development of the venture financing mechanism in Ukraine: accounting and economic aspect] [in Ukrainian]

Отримано: 10.03.2025
Прийнято до друку: 17.04.2025
Опубліковано: 25.06.2025

Beérkezett: 2025.03.10
Elfogadva: 2025.04.17
Megjelent: 2025.06.25
Received: 10.03.2025
Accepted: 17.04.2025
Published: 25.06.2025